A. E. Nordenskiöld
Köpt: Verona 1888
45 fr.

ILLVSTRISSIMIS
CLEMENTISS. q; PRINCIPIBVS,

VVILHELMO
ET
IOANNIVVILHELMO,

DVCIBVS IVLIACENSIBVS, CLIVENSIBVS & MONTENSIBVS, COM. MARCHIÆ & RAVENSPVRGI, DOMINIS IN RAVENSTEIN, &c.

PATRI & FILIO

DOMINIS SVIS CLEMENTISSIMIS
GRATITVDINIS
ERGO

GERARDVS MERCATOR
RVPELMVNDANVS,
IN PERPETVAM MEMORIAM
DEDICAT CONSECRATq;.

In Effigiem carmen.

GErardus Mercator erat ſic cognitus orbi,
Duysburgi raperet cum fera parca virũ.
Ottonos decies, binosq́ exegerat annos,
Et menſes octo, tresq́ nouemq́ dies.
Doctus erat verè, pius, integer, omnibus æquus,
Ingenio dexter, dexter & ipſe manu.
Sidera cum terris coniunxit, ſacra prophanis
Addidit, at rectè fecit vtrumq́ tamen.
Aſtra Mathematicus radio deſcripſit acuto,
Et dedit in paruo conſpicienda globo.
In tabulas terræ ſpacioſum contulit orbem,
Inq́ globo mundi regna videnda dedit.
Et ne quid cæli ſtudijs, terraq́ deeſſet,
Hiſtoriam docuit tempora certa loqui.
Sacraq́ detexit vatum myſteria, Chriſti
Præcones iuſſit quattuor ire ſimul.
Atq́ ea ſic fecit ſuperos vt vinceret omnes
Artifices, proprio marte, manuq́ ſua.
Fœlix prole ſua, natisq́ nepotibus ex ſe,
Spem gratæ certam poſteritatis habet.
At quod Chriſte tuum ſectatus ouile, beatus
Perpetuo tecum paſcua læta capit.
Et quamuis placuiſſe Duci non infima laus ſit,
Attamen eſt maior laus placuiſſe Deo.

Beneuolentiæ ergo Bernardus Furmerius Leouardienſis
Licentiatus Iuris, mœſtus ſcribebat.

VITA

CELEBERRIMI CLARISSIMIq; VIRI

Gerardi Mercatoris Rupelmundani,

à Domino Gualtero Ghymmio, Patricio Teutoburgenſi, ac eiuſdem oppidi antiquiſſimi Prætore digniſſimo, conſcripta.

GErardus Mercator Illuſtriſſimi Principis Iuliæ, Cliuiæ, Montis, &c. Coſmographus longè exercitatiſſimus, æditus eſt in lucem anno milleſimo quingenteſimo duodecimo, quinta Martij, ſub auroram, hora ſexta, à parentibus Iuliacenſibus videlicet Huberto Mercatore, & Emerentiana eiuſdem vxore, Rupelmundæ in finibus Comitatus Flandriæ, apud illius patruum Giſbertum Mercatorem eiuſdem oppidi paſtorem vigilantiſſimum commorantibus. Cumq; pueritiam egreſſus eſſet, primaq; rudimenta latinæ linguæ in patria vtcunq; didiciſſet, miſſus fuit à prædicto ſuo patruo Buſcoducum, vt ibidem in domo fratrũ Grammaticæ ſtudiũ abſolueret & initia dialecticæ addiſceret, deditq; hiſce literis operam ſub Georgio Macropedio, ſumptibus & impenſis ſuperioris paſtoris, annis (ni fallor) tribus cum dimidio. Hinc ablegatus eſt ab eodem ad celeberrimam academiam Louanienſem, ibiq; in collegio Porci in conuictu conſtitutus, artibus humanioribus tantiſper operam accommodauit, donec Magiſterij gradum adeptus eſſet: poſt promotionem annos aliquot, cum ſingulari quadam animi delectatione, in ſtudijs philoſophicis ſeſe exercuit priuatim, cæterum cum hoc ſtudij genus, ad alendam familiam, impar illi in poſterum videretur, ſumptuſq; grauiores in proſequendo exigeret, priuſquã huiuſmodi faſtigium conſequi poſſet, vt inde amplum lucellum ſibi, ſuiſq; polliceri potuiſſet: deſerto igitur ſtudio philoſophico, animum ad Matheſin adiecit. Hiſce diſciplinis tam diligentem laborem impendit, vt intra pauciſſimos annos illius rudimenta, apud quoſdam ſtudioſos priuatim profiteretur, inſtrumentaq; mathematica, videlicet, Sphæras, Aſtrolabia, annulos aſtronomicos, & eiuſdem generis alia, ex ære paulatim fabricaret & conficeret. Anno ætatis ſuæ vigeſimo quarto à natiuitate vero noſtri redemptoris Chriſti, ſupra milleſimum quingenteſimum, trigeſimo ſexto, initio ſeptembris, Vxorem ibidem duxit, Ciuem Louanienſem, nomine Barbaram Schelleken, quæ illi ſuccedentibus annis ſex proles, videlicet tres filios totidemq; filias peperit. Mercatore autem animaduertente quod tam fœlicem progreſſum in artibus Mathematicis faceret, vt ingenij ſui vires magis excoleret, cæpit ad ſculpendas tabulas animum applicare, vtq; eã in re exercitatior fieret, initium huius laboris ſumpſit, & exorſus eſt Louanij à deſcriptione terræ ſanctæ, quam deinde multorum cum admiratione anno Domini trigeſimo ſeptimo abſoluit, & in publicum prodire curauit. Has ſuas (tabularum geographicarum) primitias Ornatiſſimo viro Franciſco Craniueldio, Inuictiſſimi Imp. Caroli Quinti Conſiliario, inſcripſit. Præceptorem in ſuperioribus diſciplinis neminem (vt mihi ſæpius retulit) habuit, ſed ſolummodo priuata inſtructione, celeberrimi quondam Doctoris Gemmæ Friſij (qui tum temporis, inter eximios Mathematicarum diſciplinarum cultores, in vniuerſa inferiori Germania facile habebatur) vſus, magna animi alacritate) Mercatoribus quibuſdam vrgentibus) Flandriæ deſcriptionem meditatus & aggreſſus eſt, breuiq; temporis interuallo ibidem expediuit. Abſoluta Flandria libellum de literarum latinarum (quas Italicas curſoriaſq; vocant) ſcribendarum ratione, anno 1541 Antvverpiæ euulgauit. Cumq; tirocinium ſuarum artium paſsim à doctis viris commendari intelligeret, mox alterum opus, videlicet globi terreſtris ſculpturam, ſuſcepit atque inchoauit, vniusque aut alterius anni curriculo, videlicet anno quadrageſimo primo prædicto, hanc operam fœlicibus auibus abſoluit, & ampliſſimo grauiſſimoq; viro Domino Nicolao Perenotto Domino a Granuella prædicti Cæſ. Caroli Quinti, ſecreti conſilij Conſiliario longè digniſſimo dedicauit. Interea temporis ex huius clariſſimi viri commendatione peruenit in notitiam prænuncupati Imperatoris, fęliciſſimæ recordationis Caroli Quinti, illiusq; Maieſtati, quam plurima inſtrumenta mathematica artificioſiſſimè fabricauit parauitque, quę in bello Saxonico, non procul ab Engelſtadio in Ducatu Bauariæ, in horreo quodam (vt illi Imperator poſt reditum ex Germania Bruxellis retulerat) igne ab hoſtibus clam ſuccenſo, liquefacta & conſumpta fuerant, quapropter iuſſit ſibi per Mercatorem confici noua. Interiecto decennij interuallo, alterum globum, quo cœli planetarum ac cœleſtium ſignorum conſtitutionem complexus eſt, in publicum emiſit, & Reuerendiſſimo ac Illuſtriſſimo Domino Georgio ab Auſtria, Epiſcopo Leodienſi &c. anno quinquageſimo primo Louanij inſcripſit. Eodem quoq; tempore conſcripſit libellum de vſu globi ad Carolum Quintum Imp. item de vſu annuli aſtronomici tractatulum. Anno ſequenti videlicet quinquageſimo ſecundo Louanio ex Ducatu Brabantiæ, huc Duysburgũ in Cliuia, cum ſuperiore chariſſima vxore, & ſuauiſſimis liberis commigrauit, habitatumq; venit. Cumq; ſedem hic apud nos in noſtra vicinia fixiſſet, paulo poſt iuſſu eiuſdem Imperatoris, duos exiguos globulos, vnum ex puriſſimo Criſtallo conflari: alterum ex ligno confici curauit: in illo planetarum ſydera, cum præcipuis ſignis cœleſtibus, adamante inciſa, auroq; illuminata, & inducta erant: hic orbis terrarum deſcriptionem (quantum orbiculi anguſtia ferebat, quæ globi magnitudinem, quo pueri in circulo ludunt non excedebat) exactiſſimam continebat, quos ipſemet cum

alijs quibuſdam mathematicis inſtrumentis, Impetatori prænominato Bruxellis obtulit. Priuſquã autem Louanio diſcederet, auſpicatus erat Europæ deſcriptionem, tabulaſq; tres vel quatuor ibidẽ perfecerat, cæteras (allatis ſecum æneis tabulis) cum hic habitatum veniret, biennij ſpacio ſcilicet quinquageſimo quarto anno, menſe Octobri abſoluit & euulgauit, atq; Attrebatenſium præſuli reuerendiſſimo domino, Domino Antonio Perenotto Imp. Maieſtatis Conſiliario primario, Nicolai (cuius ſuperius mentionem honorificam fecimus) filio, opus dedicauit, huius heroici animi magnificentiam, & inſignem liberalitatem in honorario, quod illius amplitudo, pro inſcriptione prædictarum tabularum illi contulit, re ipſa expertus eſt. Eandem hanc Europam hic Duyſburgi emendauit anno 1572. Menſe Martio. Quod opus tantis laudibus à doctiſſimis quibuſq; viris paſſim effertur, vt vix ſimile in Geographia, in lucem vnq; prodijſſe videatur. Rebus ſuis hoc modo conſtitutis, oblata eſt illi ex Anglia, à ſingulari quodam amico, Britannicarum inſularum deſcriptio, magna diligẽtia, ſummaq; fide congeſta, rogans vt tabulis æneis incideretur, quod amico ſuo denegare non potuit, & tam abſoluto, doctorumq; hominum conſpectu, digno operi, manum ſubducere iniquum putauit; hanc igitur prouinciam ſuſcipiens, anno ſexageſimo quarto prælo commiſit, Eiſdem fere temporibus Ducatum Lotharingiæ, Duce illius veniam à noſtro Principe illi impetrante, oppidatim ac per ſingulos pagos accuratiſſimè per ſtationes dimenſum, poſt reditum calamo exacte deſcripſit, ſuęq; celſitudini Nancei obtulit, quæ profectio cum tanto vitæ diſcrimine coniuncta fuit, adeoq; vires illius debilitauit, vt parum abfuerit quin ex terrore grauiſſimum morbum ſibi conciliaſſet & animi perturbationem incidiſſet. Quadriennio interpoſito videlicet, ſexageſimo octauo ſuam Chronologiam (cuius infra latiorem mentionem faciemus) in publicum prodire (typographo cum amicis vrgentibus) paſſus eſt. Breuiſſimo temporis curriculo intercedente, nouum opus, ſcilicet vniuerſi orbis exactiſſimam deſcriptionem, in ampliſſima forma intuentium doctorum hominum, ac peregrinantium, & nauigantium oculis, conſpectuiq; exhibuit, atq; propoſuit, (inuentione noua & conuenientiſſima ſpheram in plano extendendo, quæ ſic quadraturæ circuli reſpondet vt nihil deeſſe videatur, præterquam quod demonſtratione careat, vt ex illius ore aliquoties audiui,) nulliuſq; alterius in tam vaſto opere, vſus eſt ſubſidio vel ope, ſed propria manu, quicquid in tabula conſpicitur ſculpſit, lymbo ſolummodo excepto: Deoq; illius labores, ac conatus fortunante anno ſexageſimo nono, menſe Auguſto, auguſtiſſimo operi, finem hic Duyſburgi impoſuit, ac Illuſtriſſimo Principi Guilielmo Duci Cliuiæ &c. Clementiſsimo Domino ſuo inſcribere æquiſſimum eſſe putauit iudicauitq;. Abſolutis prædictis tabulis, animum ad inſtaurandas & à mendis repurgandas, Claudij Ptolomæi (qui ſub Antonio Pio Imperatore floruit) olim æditas tabulas, adiecit, veteremq; Geographiam ad mentem autoris tanta diligentia reſtituit, ac emendauit, vt hoc nomine eximiam commendationem optimo iure, à liberalium artium, ac mathematicarum diſciplinarũ cultoribus promeruerit: Huic labori operiq; colophonem addidit atq; impoſuit, anno ſeptuageſimo octauo, menſe februario, dedicauitq; Illuſtriſſimo ac Clementiſſimo Principi noſtro piiſſimę memorię, bonorũ ſtudiorũ mecenati pręſtantiſſimo. Ad hęc tametſi longè ante Abrahamum Ortelium, ideas quaſdam mente concepiſſet, de edendis alijs tabulis generalibus ac particularibus totiuſq; mundi ſitum, in minorem formam redigere animum induxiſſet, & quodãmodo exemplaria aliquot in bono numero, calamo depinxiſſet ac pro debita proportione, locorum diſtantias dimenſus eſſet, ita vt nihil amplius reſtaret, quam vt æneis tabulis inciderentur: quãdoquidem tamen prædictus Ortelius ſingulari amicitia ac familiaritate illi iunctus eſſet, diſtulit igitur de induſtria, eatenus & tantiſper inchoatum laborem, donec exemplaria ſui orbis, Theatro in copioſiſſimo numero, cum magno facultatum ac fortunarum ſuarum incremento, vendidiſſet, priuſquam ſuas prædictas minores tabulas in lucem emitteret. Ne autem diutius multorum doctorum virorum expectationem vana ſpe fraudaret, res ſuas ita compoſuit, ac inſtituit, vt anno octuageſimo quinto vniuerſæ Galliæ & Germaniæ tabulas, menſe Auguſto hic Duyſburgi imprimi curauerit, & Generoſiſſimo ac Sereniſſimo Principi Iohanni VVilhelmo, præſenti Duci noſtro clementiſſimo inſcripſerit, & dedicauerit. Hiſce peractis Italiæ generalem ac particulares tabulas æri inſculpere aggreſſus eſt, proſperoq; ſucceſſu, anno nonageſimo menſe Aprili, eaſdem abſoluit, & Potentiſſimo ac Sereniſſimo Ferdinando Medici Duci Etruriæ dedicauit. Paulo poſt, ex ordine Septentrionalium prouinciarum deſcriptionem exorſus erat, & non contemnendum progreſſum in iiſdem fecerat; cæterum fata illi huius operis abſolutionem ac euulgationis commodum inuiderunt: illius heredes vero (vt Lector in ſequenti opuſculo vides) intuentium oculis eaſdem exhibent. Chronologiam quoq; prædictum plurimum auxit antiquitatibus & demonſtrationibus; item libellum de arte geographia conſcripſit quę illius hęredes propediem ſe in lucem emiſſuros ſperãt. Quod ſi illi Deus vitam longiorem atp; valetudinem conceſſiſſet, decreuerat partes Occidentales videlicet Hiſpaniam cum Portugalia in minores tabularum formas quoq; redigere, præloq; committere: Aliaq; quam plurima ſe in Geographia preſtiturum eſſe, animo quidem conceperat, cæterum euentus, vt dixi votis defuit, ſucceſſumq; fœliciorem denegauit. Quæ hactenus dicta ſunt in illius inſignis, atq; eximij viri laudem, ac commendationem, hæc in Geographicis ac Mathematicis diſciplinis præſtitit. Perueniamus nunc ad illius vtilem operã, quam theologiæ ſtudioſis nauigauit. Priuſquam præſentis (in inferiori Germania) belli, turbulentiſſima tempora, exorta eſſent, conſcripſerat Harmoniam Euangelicam quã ita comparauit, vt quilibet lector contextum vniuſcuiuſq; Euangeliſtæ legere commode queat, pro illa ſerie atq; ordine quoquiſq; Euangeliũ conſcripſit: ſin vero aliquem delectaret ex quatuor euangeliſtis continuam hiſtoriam Euangelicam cognoſcere, illi libe-

rum eſſet, vna eademq; lectione votis ſuis ſatisfacere, cuius editionem a Theologis magni nominis

auide

audiè desiderari atq; commendari meis audiui auribus, pauloq; ante nundinas autumnales anni 1592 prædictum opus in lucem prodire curauit, ampliſſimo ac grauiſſimo viro Domino Henrico à VVeze Cliuiæ Cancellario digniſſimo. Conſcripſit præterea commentaria in epiſtolam ad Romanos, in quibus luculenter admodum ac ſolidè controuerſias quaſdam noſtri ſæculi, de Præſcientia ac Prædeſtinatione Dei, de libero itē arbitrio, magna ingenij dexteritate diluere, & prō virili componere conatur. Item in Ezechielis aliquot capita, in Apocalypſim & alia plura: quod ſi contingat (quod paulatim futurum ſpero) vt in publicum prodeant, non eſt dubium quin illius boni viri, impenſa opera, piusque conatus, quam plurimis doctis viris optimè probabitur.

Quam bene quoq; Mercator de Hiſtoriarum candidatis ac ſtudioſis meritus ſit, illius Chronologia quam anno ſexageſimo typis commiſit, abundè ſatis teſtatum facit, quam clariſſimo longeque celeberrimo viro domino Henrico Oliuerio, Cliuiæ Cancellario honorifico inſcripſit. Quod opus paſſim per Italiam atque Germaniam doctiſſimis quibusq; viris, adeo vſque placuit, tantæq; admirationi fuit, vt Onuphrius Panuinus Veronenſis Italus, antiquitatum indagator & excultor præclariſſimvs, & eximius (vt de aliorum vndequaque doctiſſimorum virorum, magnificis de ſuperiori ſcripto teſtimonijs taceam) Mercatorem noſtrum omnibus alijs exercitatiſſimis Mathematicis, & antiquitatum cultoribus multis nominibus præferre non ſit veritus. Cuius teſtimonium, vt lectori magis compertum ſit, non abs re facturum me putaui, ſi prædicti auctoris ipſiſſima verba, quæ ex epiſtola quadam (quam Onuphrius ad amicum ſuum Iohannem Metellum, virum ſummæ eruditionis, maximiq; iudicij conſcripſit) extraximus, hic referamus, quæ ſic habent.

Sed hoc ego palam de Mercatore libereq; profiteor, ex omnibus quos hactenus in hoc ſtudiorum genere mihi videre licuit, vniuerſos autem qui extant legi, neminem exiſtere cui ego iure ſanè Mercatorem tuum, ſiue res ſpectes & ordinem, ſiue iudicium & induſtriam intuearis: ſiue motuum cœleſtium (quantum ad hoc attinet) animaduerſionem conſideres, longè non præferam. Quapropter à te pro amicitiæ noſtræ ſacra peto, vt eum tu mihi propter communia temporum ſaltem ſtudia, familiarem dum eum conuenies vel ad eum ſcribas, vltro reddas.

Quis adhæc immenſum illius laborem quē a multis annis (oblata inter legēdum rerum oportunitate) in extrahendis, annotandis, atq; in ordinem redigendis genealogijs, Illuſtriſſimorum heroum ac celeberrimarum familiarum (quæ a condito mundo paſſim floruerunt, atque pro præſenti rerum ſtatu per Europam vigent) conſumpſit ac impendit, ſatis dignis laudibus, atque nominibus celebrare ac commendare poterit? Quas proculdubio oblata oportunitate prælo commiſſurus fuiſſet, quod ſi diuturnior ætas diuinitus illi conceſſa eſſet. Quodque poſtremo decreuerit ac propoſuerit, & quodammodo delineauerit plura opuſcula poſteritati (monumenti loco) poſt obitum relinquere, illius epiſtola dedicatoria, quam tabulis Galliæ & Germaniæ præfixit apertè indicat, cuius hic eſt tenor: exigebat operis diſtributio & ordo, vt primum de mundi fabrica & diſtributione partium in vniuerſum: deinde cœleſtium corporum ordine & motu: tertio de eorundem natura, radiatione & operantium conflexu, ad veriorem Aſtrologiam inquirendam: Quarto de Elementis: Quinto de regnorum, & totius terræ deſcriptione: Sexto de Principum à condito mundo genealogijs, ad emigrationes gentium, & primas terrarum habitationes, rerumque iuuentarum tempora, & antiquitates indagandas tractarem. Hic enim rerum naturalis eſt ordo, qui cauſas & origines earundem facile commonſtrat & ad veram ſcientiam ſapientiamque optimus dux eſt &c. hactenus ille. Huic operi titulum impoſuit: Atlas ſiue coſmographicæ ſpeculationis libri quinque. In primo deſcripſit opificium ac fabricā mundi, quem etiam durante paralyſi ſiniſtri brachij, pro fallendo tempore abſoluit: eundemque partum præ cæteris tota vita (ipſo teſte) parturiuit. In ſecundo Aſtronomicā proſequi inceperat, ſed non finiuit: in tertio Aſtrologica explicaturus erat. In quarto de creatione elementorum, de motu ſolis & lunæ, item de ſitu & ordine planetarum, tractatum meditabatur. Quintum Geographiæ totius terrarum orbis deſtinauerat, ſi illi vitæ ſpatium conceſſum fuiſſet. Sed in hoc poſtremo opere longè alio ordine, quam vnquam hactenus ab aliquo attentatū aut factitatum eſt, orbem in tres æquales continentes diuidere decreuerat, quarum vnam Aſiam, Aphricam & Europam conſtituiſſet: alteram Indiam Occidentalem, cū omnibus regnis & prouincijs illi contiguis: tertiam vero etſi adhuc latentem, & incognitam eſſe non ignorauerit, ſolidis tamen rationibus atque argumentis demonſtrare ac euincere ſe poſſe affirmabat, illam in ſua proportione geometrica, magnitudine & pondere ac grauitate, ex duabus reliquis nulli cedere aut inferiorem vel minorem eſſe poſſe, alioquin mundi conſtitutionem in ſuo centro non poſſe conſiſtere, hæc Auſtralis continens à ſcriptoribus appellatur. Hactenus de illius in lucem emiſſis atq; emittendis elucubrationibus diſſeruimus, explicauimuſque: reſtat nunc vt pauca quædam, de illius placidis moribus honeſtiſſimoque vitæ genere, in eximij viri laudem ac commendationem dicamus. Fuit homo ſedatiſſimi ingenij, ſingulari animi candore, ac ſinceritate præditus, pacis ac tranquillitatis publicę & priuatæ amantiſſimus, adeo vſque vt à quadraginta duobus annis, quibus hic Duyſburgi cum ſua familia habitauit, cum nemine ex ciuibus verbum commutauerit, aut cuiquam controuerſiam mouerit, vel ab alijs in ius vocatus fuerit. Magiſtratui detulit honorem & obſeruantiam quam debuit: cum vicinis vbicunque habitaret, ſemper illi optime conuenit nemini aduerſus fuit, aliorum ſtudijs (quatenus decuit) obſecutus eſt, nullique ſeſe prætulit. Vxorem habuit caſtiſſimis moribus ornatam, morigeram curæ domeſticæ bene inſtructam ſuæque vitæ generi conuenientem quæ anno 86. Auguſti 24 ex hac vita migrauit: proles obſequentiſſimas, bonaq; indole præditas; filios ſuos à tene-

ris annis Iohanni Othoni, deinde genero ſuo Molano in liberalibus artibus inſtituendos commiſit. Natuque maiorem nomine Arnoldum (qui anno trigeſimo ſeptimo vltima Auguſti, huius vitę pelagus Louanij ingreſſus erat) ſimulatque humanioribus literis vtcunque imbutus eſſet, ſtatim in Mathematicis diſciplinis illum inſtituit atque exercuit. In eiſdemque intra paucos annos adeo vſque profecit, vt in fabricandis exactè, ornateque iuſtrumentis mathematicis, quæ ſummis Germaniæ aliquibus magnatibus apparauit, vix parem habuerit: In Geographia & Chorographia autem, ſi quis alius, exercitatiſſimus fuit, Archiepiſcopatus enim Treuirenſis & Cattimœlibocenſis comitatus dimenſiones diuerſo tempore (petentibus id Reuerendiſſimis & Illuſtriſſimis Principibus Electore & Guilielmo Landtgrauio, illiuſque operam inſigni honorario remunerantibus) aggreſſus breui abſoluit, accuratiſſimeq; non ſine laude calamo exarauit ac deſcripſit: Vrbis quoq; Colonienſis ſitum chorographicum per pedes dimenſum tabuliſq; æneis pulcherrime inciſum, adiunctis quæ in illis etiamnum a Romanorum temporibus antiquitates conſpiciuntur in lucem edidit: Poſtremo Haſſiæ regionem ampliſſimam ex voluntate prædicti Landtgrauij anno octuageſimo ſexto dimetiri cum exorſus eſſet morte præuentus eam vti inſtituerat abſoluere nequiuit, quapropter filius eius natu maximus Iohannes poſtea prouinciam hanc ſuſcipiens, tandē exactiſſimè deſcribendo abſoluit, qui & cum fratre ſuo Gerhardo pleraſque Ptolomei, huiuſque noui Geographici operis tabulas Aui ſui ęri inſculpſerunt: Prædictus Arnoldus in vxorem duxerat Duſſeldorpij doctiſſimi viri Iohannis Monhemij Rectoris ibidem ſcholæ publicæ longè digniſſimi filiam Elizabetam, quæ illi fęcunda decem partubus tredecim proles videlicet nouem filios cum quatuor filiabus pepęrit, filiorum duo Gerhardus iam dictus cum fratre ſuo Michaele in Geographiæ ſtudio præclara ingeniorum ſuorum ſpecimina ædiderunt dum trium vaſtiſſimarum orbis terræ partium videlicet Africæ, Aſiæ & Americæ deſcriptionem, in tam anguſtam formam redigerunt vt vniuſcuiuſque earum ſitum ac pro Geometrica proportione magnitudinem, in ſpatio vnius folij chartæ complexi ſint, hominumque conſpectui propoſuerint. Deus Optimus Maximus illorum labores, laudibileſque conatus proſperet beneque fortunet. Vir fuit pro ætate acutiſſimi ingenij, bonique in Mathematicis artibus iudicij, quæ mirum in modum auxit quotidiana rerum experientia. Quod ſi ſuperis annuentibus ad maturam ætatem peruenisſet, euaſurus erat in inſignem architectum publicarum ſtructurarum. Præterquam enim quod quicquid librorum in hiſce artibus alibi extaret ſibi comparauerat diligenterque euolutus erat, habuit quoque accuratam admodum (in ciuitatibus & munitiſſimis quibusque principum arcibus delineandis, quas illi inſpicere licuit, quibus & Theatrum vrbium, ſuppteſſo tamen nomine non parum auxit) publicorum operum, videlicet propugnaculorum, foſſarum, mœnium, vallorumque rationem, ita vt facile in hac arte ſuam operam cum laude viris principibus, vel rerum publicarum gubernatoribus offerre atque elocare illi licuiſſet; cæterum proh dolor in flore ætatis immatura morte pleuritide ex hac vita, anno octuageſimo ſeptimo ſexta Iulij, ſublatus eſt: Prædicta illius vxor quadriennio interpoſito, videlicet anno nonageſimo primo decima ſeptima Auguſti maritum ſequuta, naturæ debitum exoluit. Secundus ex filijs Bartholomeus dictus Heidelbergæ in Palatinatu in collegio ſapientiæ, ſtudijs philoſophicis, linguarum græcæ & hæbraicæ cognitioni operam ibidem dedit. Hic anno 63 conſcripſit libellum de Sphæra Domino Henrico Barſio dedicatum, cumque adoleſcens optime ſpei viginti octo annorum eſſet morbo correptus, obijt anno ſexageſimo octauo. Natu minimus Rumuldus nuncupatus hæredibus Birckmanni aliquot annis cohabitauit, primo Londini deinde Antvverpiæ & in diſtrahendis libris ſeſe exercuit: Interea temporis Geographiæ quoque ſtudium coluit, ita vt domum reuerſus, Patri ſuo quem iam multis & grauibus ſtudijs occupatum oſtendi, in delineandis tabulis Geographicis adiumento fuerit. Patris ſui vniuerſalis orbis terræ & Europæ deſcriptiones in compendium redegit, ac totius Germaniæ delineationem in magna forma, patriæ ſtudioſis ędidit, & Illuſtriſſimo Guilielmo Haſſiæ Landgrauio &c. dedicauit: Sperandum eſt ex hac pharetra plures huiuſmodi ſagittas euolaturas. Filias ſuas intra priuatas parietes in omni pietate ac timore domini educauit ac inſtituit, natuque maximam nomine Emerentianam Iohanni Molano cuius ſuperius memini, cum hic Rectorem ageret, elocauit. In ordine filiatum proximam nomine Dorotheam, primo mercatori Antvverpienſi Alardo Six, cui duas filiolas protulit, poſt illius obitum ciui VVeſalienſi Tilmanno de Neufuille in vxorem dedit: Poſtremam Catharinam Theodoro Verhaer Ludimagiſtro, matrimonio iungi procurauit. Ab illo tempore quo noſter Gerardus Mercator hic habitatum venit, pro mutua familiaritate atque vicinitate frequenter illum conueni, nunquam vero otio, vel tantillum temporis indulgentem repperi, ſed vel hiſtoriographum aliquem, aut alium grauem autorem (quorum inſtructiſſimam bibliothecam domi habebat) euoluentem aut ſcribentem, vel ſculpentem, aut arduis meditationibus indulgentem, occupatum & intentum offendi. cibi potuſq;, tametſi ſemper eſſet parciſſimus, culinam tamen habuit luculentam, rebuſque neceſſarijs ad honeſtè viuendum bene inſtructam, valetudinis ſuæ conſeruandæ gratia, curam geſſit accuratiſſimam: ſin vero in morbum aliquem inciderit, ſtatim Doctoris Solinandri, illius integerrimi amici opera vſus eſt. In pauperes tenuioriſque fortunæ homines, beneficus ſemper fuit, hoſpitalitatiſque cultor ac conſeruator extitit, quo ad viueret. Quotieſcunque a ſenatu ad publica ſolemnia conuiuia, vel ab amicis ad priuata euocaretur, aut ipſe alios inuitaret, hilarem & facetum ſeſe exhibuit, præbuitque, & aliorum moribus ſe accommodauit, quantum corpuſculi conſtitutio ac pietatis ratio ferebat. In familiari conuerſatione, & colloquio facilem & iucundum ſe preſtitit, & ſi

quandoque

quandoq; in viros doctos incideret, nihil illi accidere potuit gratius, quam amicè ac familiariter, de communibus philoſophicis, phiſicis vel mathematicis ſtudijs: de conſeruanda bona valetudine, tuendaque ſanitate: componendis in religione controuerſijs: de clariſſimorum virorum rebus geſtis, regionum ſitu, ac cœli conſtitutione, item de peregrinarum gentium moribus, legibus & ſtatutis conferre. Cum Domino Iohanne Evvichio, Ambroſio Mauro, Iohanne Othone alijſq; doctis viris hic commorantibus amicitiam conſeruauit arctiſſimam. Ioannem Molanum doctiſſimum virum, & inſignem poëtam, adeovſq; in amore eximium habuit, vt illi filiam natu maximam in vxorem daret. Coloniæ cum multis quoque doctis viris illi notitia atque familiaritas interceſſit, inter quos Doctor Albada Friſius, Iohannes Metellus, ac Petrus Ximenius, non poſtremum locum occuparunt. Sed quid de exiguo ciuilium amicorum numero, quorum quotidiana familiaritate hic mecum fruebatur, verba facio, cum apud viros principes, & potiſſimum Illuſtriſſimum ac Generoſiſſimum defunctum noſtrum(fœliciſſimæ recordationis) principem: Comitem Hermannum Nuenarium alioſque comites, barones ac viros nobiles, in tali reputatione atque exiſtimatione extiterit, vt cum illo familiaritatem coluerint atque conſeruauerint. In illius Celſitudinis ampliſſimo conſiliariorum ordine ac Medicorum celeberrima corona quoque, vix quiſquam(ab anno quinquageſimo ſecundo quo intra ambitum huius ciuitatis ſe continuit ſedemque fixit) fuit, qui noſtrum Mercatorem non ex animo amauerit, magnique vt æquum eſt ſemper fecerit. Neque ſolummodo in hiſce vicinis regionibus Anglia, Dania, Gallia, inferiori & ſuperiori Germania, Italia &c. tot tamque illuſtribus & præclaris amicis munitus fuit, ſed vbique terrarum, celeberrimi viri in copioſo numero reperti ſunt, qui ſcriptis ad illum familiaribus literis, cum illo amicitiam contrahere, mutuam amicitiam colere, tueri ac conſeruare conati fuerunt; Illiuſque celeberrima fama adeo vſque creuit, diuulgata & paſſim ſparſa eſt, vt etiã ad remotiſsimos Indos peruenerit, ac cum Doctiſſimo viro Philippo Saſſetto in Goa, Orientalis Indiæ ciuitate notiſſima commorante, mutuis literis concertauerit: huiuſmodi ac ſimilium epiſtolarum non exiguus faſciculus apud illius heredes, in promptu reperitur. In diſputationibus fuit acutiſſimi ingenij & exercitatiſſimus: in laboribus ſuæ profeſſionis indefatigabilis: in rebus proſperis & ſecundis, moderatum, in aduerſis patientiſſimum ſeſe præſtitit exhibuitque. Corpore fuit ſic ſatis benè conſtituto, bonaque valetudine plerumque vſus eſt, præterquam quod in ſenili ætate aliquando podagra laboraret. Cum priore obi vxore in ſtatu coniugij quinquaginta annis, & tribus ſeptimanis vixit, Menſibus aliquot, poſt huius tum, duxit in vxorem viduam Ambroſij Moer conſulis huius ciuitatis dum viueret. Anno nonageſimo quinta Maij paralyſi ſiniſtri lateris correptus eſt, cui morbo D. Solinander celeberrimus longeque exercitatiſſimus Illuſtriſſimi noſtri Principis Medicus pro virili mederi, & conſulere conatus quidem fuit, cæterum ingraueſcentis ætatis incommoda, ſucceſſum fœliciorem impediuerunt. Cumque illi linguæ vſus integrè reſtitutus eſſet, vidi illum lachrimantem, pectuſque ſuum ter quaterque pugno tundentem, atque dicentem: percute, vre, ſeca ſeruum tuum domine, & ſi non ſatis acriter percuſſiſti, percute fortius, acriuſque pro beneplacito tuo, vt in futura vita mihi parcas &c. Tametſi vero eatenus paulatim priſtinæ valetudini(adhibitis ex præſcripto ſuperioris medici, diuerſis remediorum generibus) reſtitutus ſit, vt more ſolito placide nocturno tempore quieſceret, bonoque cum appetitu, cibum facilioris digeſtionis ſumeret, vinique aut cereuiſiæ mediocri hauſtu vires reficeret, ſiniſtri nihilominus tamen cruris ac brachij potentiam(quamuis quotidianis invnctionibus illius nurus ſumma cum diligentia prædicta membra, ad vnius fere horæ ſpatium mane ac veſperi, præſtantiſſimis vnguentis vbi opus erit affricaret) recuperare non potuit. Quapropter ſibi de cella proſpexit, qua a familia, ex cubiculo vbi decumbebat, ad hypocauſtum, aut culinam pro illius placito portaretur. Præſente autem conſtitutione non obſtante vel prohibente, ſtudiorum ſuorum curſum, in ſuo antiquo vigore pro virium ſuarum exiguo modulo obſeruauit, paululumque temporis ſibi elabi paſſus eſt, quin aut lectioni grauiſſimorum autorum intentus eſſet aut aliquid conſcriberet, aut ſaltem in meditationibus rerum maximi momenti illius animus occupatus eſſet, nihilque magis indigne tulit, quam quod durante morbo tantam pretioſiſſimi temporis iacturam feciſſet. Sæpiſſimeque non ſine ingenti animi dolore conqueſtus eſt, quod imbecillitate corporis impeditus, opuſcula aliquot, quæ mente(vt ſuperius memini) conceperat, ac præ manibus quodammodo habebat, abſoluturus non eſſet, quod, proh dolor, ita euenit, vt illi animus ſæpenumero dictauerat. Quamobrem iuſtiſſima doloris cauſa omnibus ſtudioſis, præſertim autem Mathematicarum diſciplinarum candidatis offertur, cur illius celeberrimi viri inopinatum obitum, pro humana fragilitate egerrimè ferant. Elapſo triennij curriculo, in maximum capitis defluxum incidit, qui ita fauces cum illius gutture ita obſtruxit vt linguæ vſum aliquandiu amitteret maximaque cum difficultate ſi quid eſculenti, aut poculenti illi offerreretur, deglutire poſſet quæ vero ægritudo ſeſe paulatim nonnihil remiſit. Ingruente autem læthalis morbi neceſſitate, pridie illius diei quo ex hac vita emigraret, coram concionatore & vicinis, de ingenti dolore omnium membrorum conqueſtus, Omnipotentis Dei miſericordiam cum ſumma animi fiducia, iterato aliquoties ſermone implorauit, eodemque quo moreretur die, eundem vt pro ſe publicæ præces finita concione celebrarentur, obnixe poſtulauit, quæ poſtrema illius vox fuit quæ a circumſtantibus intelligi potuit, placidiſſimèque paulo poſt vndecimam ante meridiem, poſtridie calendarum Decembris, cum vixiſſet annos octoginta duos, hebdomadas triginta ſeptem horas ſex, & vidiſſet pronepotes, in domino obdormiuit. Dominus Deus illi largiatur lætiſsimam reſurrectionem in die iudicij.

EPITAPHIVM

in obitum
GERARDI MERCATORIS

Auo ſuo, piè ac placidè vita defuncto.

A Miſſumluxi qui nuper vtrumq; parentem,
Heu miſer ad tumulos cogor abire nouos.
Sic, Aue, te venerande pium qui dogma dediſti
Sæpius, hinc nobis te rapit atra dies?
Sic doctrina grauis, pietas ſic priſca peribit,
Hæcq; ſepulchralis conteget vrna ſimul?
Abſit vt hæc periſſe queant quæ morte tenaci
Conſumptos vitæ perpetis eſſe iubent.
Has liceat cineri lachrymas tamen addere Auito,
Nam preſſus nimium, cor ferit ille dolor.
Thesbitæ vt quondam vatis ſucceſſor, in altum
Quadrigis rapti dona recepit heri.
O vtinam doctæ mihi ſic quoque portio mentis
Cedat, & eximiæ pars quotacunq; manus.

IOANNES MERCATOR

Ex primogenito nepos, hiſce mœrens parentabat

EPISTOLÆ DVÆ

Duorum doctiſsimorum virorum

Doctoris Reinhardi Solenandri Illuſtriſs. Ducis Iuliæ, Cliuiæ, Montis, &c. Medici videlicet, & D. Iacobi Sinſtedij D. V. I. in laudem Atlantis conſcriptæ.

S P. Doctiſſime Mercator amicorum integerrime, remitto tibi meditationem tuam in ſex dierum opera conſcriptam, mihi mirum in modum gratam & acceptam. Nam ſola illa in naturalium rerum cognitionem deducimur. Quando tua apodictica argumenta clarè & ad viuũ demonſtrant, Cœli, Aëris, Aquarum & Terræ, prima & originalia principia: de quibus inter Ethnicos Philoſophos magna fuit diſſentio. Tuis itaque rationibus probè perſpectis & intellectis, non amplius vaniſſima Ariſtotelis monſtroſa priuatione ſeducemur. Memini cum illud vanum fallaxq; figmentum à Petro Ramo Pariſijs impugnaretur, vnde hæreſeos accuſabatur: vtpote qui Ariſtotelica fundamenta hactenus in omnibus ſcolis approbata niteretur conuellere. Magnam itaque tibi habituri ſunt, omnes ſtudioſi gratiam, quod tandem veriſſimam principiorum & cauſarum cognitionem, diuinitus imbutus in hiſce extremis Mundi ſecibus, nobis communicaueris. Tranſſcriptum ex tuo exemplar miſi Greuenbrochium ad Amicum meum integerrimum, Dominum Iacobum Sinſtedium, Iuris D. hominem doctrina, pietate & probitate inſigni. Is legit & cum hoc epiſtolio ad me remiſit, ex quo vt intelligas ipſius mentem & iudicium, ipſius αὐτογραφὸν ad te mitto. Ille obnixè precatur (quia putat me apud te aliquid valere) vt te admoneam & adhorter, quo hoc ſcriptum primaquaque occaſione omnibus bonis & doctis communices. Ego vero non hoc ſolum, ſed magnopere flagito, vt cæteros libros quoquomodo poſſis, expedias, forte tergiuerſando valetudinem atque ætatem proferes (vt ego ætatem & negotia plerumq; prætendo) verum mihi videtur, vt grauis ætas, non ſolum te non excuſare debeat, ſed magis vt matures hos labores, ſtimulum addere. Vtinam, ſi mihi liceret à meo decrepito & male ſano Principe (cui ſolus in hoc difficili ſeruitio ſeruio) abeſſe, non ſolum valetudinis tuæ cauſa aliquoties ad te excurriſſem, ſed ea potiſſimum ratione te conuenirem, te vt monerẽ expeditumq; redderem, quo auſpicata hæc, & bene incepta abſolueres: tum etiam de iucundis his ſtudijs, iucundè & amicè tecum vt conferrem, Cum in tuę huius meditationis lectione me oblecto, & veluti Cygneam cantionem tuã animo excipio, venit mihi in mentẽ quod cum Galenus noſter, vſum humani corporis partium doctè explicaret, votum quaſi animo conceptum calamo omnipotenti Deo voueret. Memini enim quando ſub finem 3. li. de vſu partiũ explicitè fatetur, illos ſuos commentarios ſe ceu hymnos quoſdam conſcribere, in quo veram magis pietatem conſiſtere exiſtimaret, quam ſi taurorum ἑκατόμβας ei plurimas ſacrificaret, & caſias aliaq; ſexcenta vnguenta ſuffumigaret: præferebat his omnibus ſe iſta prius ſcire, exponere deinde alijs quæ nam ſit ipſius Dei ſapientia, quæ prouidentia, quæ potentia, quæ bonitas, quorum ignoratio Ethnicus ille ſummam impietatem iudicabat, non ſi à ſacrificio abſtineret: qua ſententia haud longe mihi

à ſacro

à ſacroſanctorum vatum ſententijs videtur diſiunctus. Mirifice delinitus ſum ex Moſe recognoſcendo vera phyſices elementa & principia, quæ tu in hoc tuo ſcripto euidentiſsimis demonſtrationib⁹ proponis, re veritatis cupidus lector tuis argumentis non ſine ratione acquieſcere poſſit. Mirum quam variæ & diuerſæ opiniones de mundi materia apud Ethnicos ſcriptores paſſim legantur, vt videre eſt apud Galenum in hiſtoria philoſophica: apud Laërtium in vitis Philoſophorum: Plutarchum in libris quatuor de placitis Philoſophorum (qui mihi phyſicorum dogmatum epitome videntur) apud Platonem etiam; tum ex Chriſtianis apud Epiphanium in confutatione octuaginta hæreſium, qui explicate res adnotarunt: vt de multis alijs nihil addam. Quæ omnia concidunt quando tu poſt Ideæ diuinæ deſcriptionem progrederis, ad primæ illius maſſæ ſecretionem, qua Lectorem in Dei Creatoris & primæ materiæ cum ſuis innatis formis & qualitatibus diuina eaque incredibili potentia primitus & ex nihilo creatæ, adducis. Quæ 15. capite tuæ huius meditationis de ligno vitæ conſignaſti (in quo mei honorificam facis mentionem, mihiq; plus amice tribuis quam in me agnoſco) ea legi & relegi aliquoties diligenter, quando enim illa planè Philoſophica & Medica ſunt, mirum quantum iſtis afficiar. Inter cætera oſtendis & bruta animantia ſuæ naturæ ex herbis ſubſidium quærere, quod Hyrundinis, Cati, Bufonis, Canis exemplis demonſtras, licebit pluribus oſtendere, quandoquidem ipſa natura docta plurimarum herbarum vires cognitas mortalibus indicarunt. Etenim Ceruos credimus Dictamum herbam, quod eius paſtu telum eieciſſent ſagittarum vulneribus mederi oſtendiſſe: Sic Ceruas Seſeli herbam demonſtraſſe arbitramur: Teſtitudines Cunilam: Muſtelæ Rutam: Ciconiæ Origanum: Accipitres Hieracium: Columbæ Verbenacam; vt non minus hæ poſtremæ ab ipſis animalibus, quam Chelidonium ab Hirundine, nomina adepta ſint. In Aegyptiorum hieroglyphicis Pica pingitur lauri folium ore tenens, quo deſignant hominem ſibi ipſi medentem. Etenim Pica ægrotans, natura docta, dicitur lauri folia in nidum congerere, quo illis morbos arceat. Vt antiquitas Apollini, quem Medicinæ inuentorem, dicente etiam Naſone, conſtituunt, haud immerito Laurum ſacram fecerint dicarintq;. Parietaria, quæ à Perdicibus Perdicium quoq; dicitur, quando Perdices in ijs locis, vbi illa copioſè prouenit, vt plurimum ſe voluant atque oblectent: Feniculum nobilitaſſe credimus Serpentes: nam guſtatu atque eſu ipſius ſenectam exuere, oculorumque aciem ſucco eius reficere ſcimus, vnde ipſius vſus nobis patefactus: Tu eodem in capite addis, tales plantarum ſpecies in quaque regione à Deo creari, quales hominibus, & animalibus ibidem natis, maxime conueniant. Quod viuus teſtis multis documentis monſtrare poſſem. Imo tam confidenter hoc nixus comperimento, ſæpe numero probaui, ex plantarum naſcentium frequentia, me fere animaduertere poſſe, quibus morbis popularibus nimirum ἐνδημίοις quælibet regio ſubiecta eſt. Obſeruamus hoc ipſum apud Danos, Phryſios, Hollandos, quibus Scorbutus dictus morbus frequens, iſtius quaſi proprium medicamentū Cochleariam ſcilicet copioſe prouenire. Ita vbi in paludoſis locis Tamariſcus natale ſolum agnoſcit, plerumque Lienis ibidem vitijs expoſiti ſint incolæ, quod ex lurido colore, qui intumeſcente cute illis efflореſcit, hypochondrijſq; inflatis videre licet. Eodem modo obſeruamus, quibus in pagis circa ſepes in areis frequens Abſynthium luxuriat (in ijſdem habitatores naturalium viſcerum obſtructionibus, ventriculi infirmitate ſuffuſione bilis plurimum affectos, vt facile niſi prædictę herbæ vſu, viſcerum meatus reſerantur, exterſaq; bile eadem roborentur firmenturque, in Icterum primum, paulo poſt in aquam intercutem exorbitent. Longius progrederer, ſi iſtorum catalogum contexere velim. Quæ eodem in capite de inſitione proponis, exquiſita conſideratione digna ſunt. Nam quod obſeruaſti cortices ſtemmatum, ſurculorum verticibus primum & potiſſimum vniri, id quotidiano vſu atq; experienria comprobatur: Hinc eſt quod de ſtemmate inſerendo quam tum relinquatur parum ſoliciti ſimus dummodo cortex purgatus ſciſſuſq; cortici ita aptetur, vt fibris ſeſe contingat. Inſitionis diuerſi modi ſunt quæ fit ſciſſo trunco, in ea non minus obſeruari debet iſta corticum adæquatio, quam quæ fit, Infoliatione, quando nimirum inter truncum & corticem ſurculus inſeritur, imo in Infoliatione (quam alij Emplaſtrationem vocant) id ipſum obſeruandum eſt: Atq; hic diligenter notandum etiamſi Columella ſtatuat, omnem ſurculum omni arbori inſeri poſſe. Ego tamen communi ſententiæ hoc tribuo, quod aptiſſima inſitio perficiatur, vbi iſtarum arborum cortices inter ſe ita vniantur, vt inter ſurculum inſerendum & truncum cui inſeri debet, iſta cognatio ſit, vt cortices inſerendi ſurculi & cortici ſtemmatis admiſſarij eiuſdem qualitatis, quod ſuperficiem attinet, præferat. Sed de modo & qualitate inſitionis, vbi ad te venero, quod breui fiet: tum de animalibus medicis (ſic enim voco animalia quæ herbarū vires natura monſtrante docuerunt) conferemus exactius de ijs enim ſæpe & multum cogito, quod facile intelliges, ex eo commentario quem de Climacteriſmo conſcripſi. Nam vt ex herbarum folijs, floribus, earum ſcilicet tum etiam ſeminis figura ex trunco & ſtipite ex ſucci qualitate & id genus alijs haud difficile coniectari, ſed docte licebit, quibus morbis, quarumq; partium affectibus herba quælibet conueniat. Quapropter hac vice latius nō progredior, in noſtrum conuentum ea dilaturus. Interea tu, vt valetudinem tuam cures, te hortor, quod eo quo præſcripſi modo: haud magno negotio facies, & me viciſſim ama. Raptim Duſſeldorpij ex aulicis negotijs, Calendis Iulij. Anno. 1594. ſtilo veteri.

Hanc egregiā & opere dignā augmentationem hinc mutuatam ſuo loco diſſeruimus. capite 13.

Tuus Reinhardus Solenander Medicus.

Prudentiſſime humaniſſimeq; Solenander, Legi Doctiſſimi viri Gerardi Mercatoris librum de Fabrica mundi non minus verè quam doctè ſcriptum. Et dici non poteſt quantopere me iſtius ſcripti lectio affecerit. Video hactenus tam Ethnicos quam Chriſtianos vera phyſices Elementa & principia ignoraſſe, nihil certe iucundius, quam euidentiſſimis rationibus ac demonſtrationibus, auidum Lectorem & veritatis cupidum, in Dei Creatoris, & primæ materiæ, cum ſuis innatis formis & qualitatibus, Diuina potentia primitus & ex nihilo creatæ, penitiorem cognitionem adduci. Pulchre igitur poſt Ideæ diuinæ deſcriptionem progreditur ad primæ illius maſſę & materiæ ſecretionem demonſtrandam. Nam oſtendit flatu & vehemẽtiore vento aqueam & limoſam illam materiam ſecretam fuiſſe, ita vt grauia ad centrum in vacuo conſtitutum vltro declinarent: Nimirũ terram etiam dum fluxilem, punctum ſiue centrum ſpherica figura, per æquilibrium circumdediſſe, & ventorum flatibus in ſiccitatem & duritiem paulatim fuiſſe redactam. Deniq; ex illa commotione aqueæ materiæ, ſubtiliores humores in aërem conuerti & formari cæperunt; & deinceps ex aëre ætherea regio cum cœleſtibus ſphæris & ſtellis adornari cœpit, ita vt aquas illas ſupra cœleſtes & Empyrium cœlum conſtituentes, lucidiſſimas faciat & angelos ex ijs creatos eſſe ſtatuat. Hæc omnia ſunt Dei Verbo & rationi minime diſſentanea Licet Ariſtoteles octauo φυσικης ἀκροάσεως mundum contendat æternum eſſe, Quem Picus, Comes Mirandulanus, & Paulus à Schala, & Palingenius in Zodiaco pro viribus tuentur. Sed preſtat Dei verbo adhærere, quam incertis opinionibus fluctuare, Non poſſet ſane quicquam iucundius ſuauiuſq; dici, quam cœlos, angelos & ſtellas, aërẽ, aquas & terram, & quicquid in ijs continetur, ad ſolius hominis vſum eſſe creata vt ei inſeruiant. Quum iſtorum omnium origo ex vna eademq; maſſa deſumpta fuerit, ex qua & homo, ſequitur cœlorum, Angelorum & omnium rerum creatarum magnam cognationem affectionem & amorem inter ſe, & erga hominem eſſe. Ego certè dicam libere quid mihi inter legendum acciderit, magno deſiderio & ardore inflammari cæpi, erga omnes res à Deo conditas (ſolis diabolis exceptis) vtpote mihi cognatas & ab optimo Deo in meos vſus creatas, Hinc permoueor ad gratitudinem Deo aſſiduè præſtandam, quæ augetur & perficitur Chriſti cognitione. Illud certe ſolertis & ſagacis ingenij iudiciũ eſt, quod ex aquarum à terra ſeparatione & mediæ terræ cauitatibus incluſarum, idq; vndiq; ex æquilibrio, ne centrum ponderis in æqualitate grauetur; inde concludit & probat alteram terræ partem infra noſtrum horizontem ex aquis eminentem, noſtræ Europæ, Africæ & Aſiæ correſpondere. Quanta prudentia diſſerit de characteriſmis herbarum, in quo loco & tui honorificam mentionem facit. In ſumma agnoſco illum doctiſſimum eſſe virum, & omnium Illuſtriſsimorum Principum fauore & amore digniſſimum. In vltimis duobus capitibus verum Theologum agit de originis peccato diſputans; atqui non ſingulis theologis per omnia ſatisfaciet. Statuit enim animã ex traduce propagari, & non diuinitus infundi in recens creati pueruli corpus. De qua re Auguſtinus & Hieronymus, prolixiſſimis & elegantiſſimis epiſtolis diſſeruerunt: ſed Auguſtinis in noſtri authoris ſententiam magis inclinat. In hębreorum quorundam vocabulorum ethymis explicandis Eugibinum ſequens, non nihil videtur à vero aberrare. Nam terrę nomen Eretz, quod nomen & Germani ab Adamo retinuerunt Erdt, non à Razar, quod conculcare ſignificat, ſed à Raza, quod appetere & velle ſignificat, eo quod terra deſideret & appetat herbas & fruges, aliaſq; res ſibi à Deo mandatas proferre. Sed de his plura maiore otio. Amanter rogo vt Doctiſſimum virum ad ęditionem maturandam horteris. Profecto phyſica ars manca erit, ſine huius auctoris acceſſione. Vale.

Tui amantiſſimus

Iacobus Sinſtedius. D.

IN ATLANTEM
Gerardi Mercatoris Aui ſui.

En tibi lector adeſt Atlas rediuiuus & ingens
Aſpice grandæui ſigna vetuſta ſenis.
Gentis Maurorum rex ſeruantiſſimus æqui,
Atq; Mathematica clarus ab arte fuit.
Seu genus antiquum, ſeu robur & ardua ſpectes
Facta viri, ſimilem tempora nulla dabunt.
Ex hoc tot reges geniti virtute potentes,
Crederet vt veros turba prophana deos.
Hic ille, vt perhibent, ſtellis ardentibus aptum
Axem humero torſit qui geminumq; polum.
Dicitur Alcides onus hoc ſubijſſe, quod Atlas
Artibus ingenuis inſtituiſſet eum.
Et quia ſummorum virtus imitanda virorum eſt,
Hunc Auus exemplo credidit eſſe ſibi.
Illeferas gentes domuit, moderamine noſter
Affectus æquo rexit & ingenium.
Atlantem fecit præclarum docta Matheſis,
At Mercatoris marte Matheſis adeſt.
Qui bene Coſmographi perfunctus munere iuſti,
Et reliquis tutam præſtruit arte viam.
Et ſimul his methodum præſcribit & ordine ponit
Quæ ſub menſuram ſingula quæq; cadunt.
Qui quoq; cunctarum referens primordia rerum,
His adhibet quam dant Biblia ſacra fidem.
Ordine ſeruato commonſtrat ſingula, laus eſt
Prima Creatoris, deinde creata locat.
Aſtrorum voluit poſthæc oſtendere motus,
Et Planetarum quo vaga turba ruat.
Quin etiam voluit ſtellarum pandere vires,
Quatenus & radijs inferiora doment.
Hinc Elementorum voluit perquirere cauſas,
Ex quibus hæc mundi machina ſtructa viget.
Adde Geographiæ veteriſq; nouæq; tabellas,
Quas vaſtum voluit claudere ſcriptor opus.
Sed grauis impediit morbus, ſimul ipſa ſenectus,
Et mors poſtremum multa negauit ei.
Quod potuit fecit, commendat cætera doctis,
Vt patriæ & famæ conſuluiſſe velint.

Iohannes Mercator ſcripſit.

PRAEFATIO
in
Atlantem.

ATlas rex Mauritaniæ & regio ſtemmate natus, patrem habuit Terrenum ſiue indigenam, iuxta Euſebij ex antiquiſsmis hiſtoricis teſtimonium, qui fuit Cælus cognominatus, & matrem Titeam, cognomine Terram, auum paternum ſimulq; maternum Elium ſiue Solem regem Phæniciæ, qui cum vxore Beruth in Biblo habitabat ambos inſigniter in Aſtronomia & naturalibus diſciplinis verſatos, ita vt eruditionis gratia Solis & Cæli nominibus digni haberentur. Et quidem Atlas, vt citant veteres, Diodorus lib. 4. cap 5. aſtrologus fuit peritiſsimus, deq; ſphæra primus inter homines diſputauit. Fratres habuit multos, quos Cælus ex diuerſis vxoribus genuit vſq; ad 45. quorum 17. ex Titea prudentiſsima, & hominibus multum benefica fœmina habuit, quos communi nomine à matre Titanes appellauit; Sorores quoq; habuit, inter quas præcipuæ fuerunt Baſilia, quæ fatres omnes ſuos in gratiam matris educauit, propterea q; magnam aiunt matrem appellatam, & Rhea quam Pandoram dixerunt. Baſilia autem cum Cœlus obijſſet, vt prior annis, prudentiaq; & virtute reliquis præſtantior, communi fratrum & populorũ conſenſu regnum nacta eſt adhuc virgo, cum nulli antea nupſiſſet. Poſtmodum cupiens regni hæredem relinquere, fratri Hyperioni nupſit, ex quo duos peperit liberos, Solem & Lunam, quorum prudentiam admirati Hyperionis fratres, ne ipſius poſteris regnum confirmaretur, ipſum obtruncârunt, & Solem adhuc puerum in flumine Eridano ſuffocârunt. Tum Cœli filij, quorum nobiliores Atlas & Saturnus erant, inter ſe partiti ſunt regna patris, Atlanti loca iuxta Oceanum, & Lybiam vſq; & fretum Gaditanum contigerunt, vbi mons Atlas & gentes Atlantes ab eo dictæ ſunt in Mauritania. Saturno vero Sicilia ac Libya obuenerunt, qui & poſtea exoſus à ſuis ob tyrannidem in patrem Cælum commiſſam, fugit in Italiã, ibi à Iano particeps regni factus. Quia autem Diodorus citat, primum apud Atlantes regnaſſe Cælum, homines q; antea per agros diſperſos ad cætum condendas q; vrbes ab eo exhortatos eſſe, certum eſt, antiquiſsimos hos reges eſſe, fuit enim Atlantis filius Atlas, pulſo fratre Heſpero, rex Iberiæ, quæ poſt Hiſpania eſt dicta, anno poſt diluuũ vniuerſale 738., Heſpero in Etruriam fugiente, vbi factus eſt Iani tutor. Auus Atlantis Elius in Phœnicia regnabat anno à diluuio 662. Et teſtatur Diodorus hos reges inſignem prudentiam ex natura rerum & contemplatione nactos, ſimul & humanitati ac pietati aſſuefactos eſſe, vt merito dicat Diodorus, Atlantides tum pietatis, tum erga aduenas humanitatis præ cæteris gentibus laudem tuliſſe, quando vix 22. aut 23. generatione completa, multæ continentis partes hominibus adhuc vacuæ erant. Habuit Atlas plures filios, ſed vnum pietate ac in ſubditos iuſtitia humanitate q; inſignem, quem Heſperum appellauit, qui cum in Atlantis cacumen ad ſcrutandos aſtrorum curſus aſcendiſſet, ſubito à ventis correptus, nequaquam amplius viſus eſt. Sic Diodorus; ſed ego vt dixi regem in Iberia fuiſſe inuenio, adeoq; ventis ſecundis in eam traieciſſe, vbi ita prudenter & piè vixit, vt cum à fratre in Etruriam fugiſſet, ob inſignem ſapientiam & prudentiam, in Iani tutorem & regni adminiſtratorem ſit conſtitutus, quæ munia frater eius Atlas poſt Heſperi mortem ſuſcepit. Hunc Atlantem tam inſignem eruditione, humanitate ac ſapientia virum mihi imitandum propoſui, quo ad ingenium & vires ſuppetunt, Coſmographiam veluti ex alta animi ſpecula contemplaturus, ſi forte aliquid veritatis in rebus nondum percognitis rimari poſsim, quod ad ſapientiæ ſtudia conferas. Et vt Coſmus omnium rerum numerum, ſpecies, ordinem, harmoniam, proportionem, virtutes & effectus continet, ita à creatione incipiens, partes eius omnes, quatenus methodica ratio poſtulat, iuxta creationis ordinem enumerabo, & phyſicè contemplabor, quò cauſæ rerum innoteſcant, ex quibus ſcientia conſtat, ex ſcientia, ſapientia, quæ ad bonos omnia fines dirigit, ex ſapientia prouidentia quæ finibus facilem viam præſtruit: hic erit mihi ſcopus omnium, deinde ſuo ordine tractabo cæleſtia, mox aſtromantica, quæ ad diuinationes ex aſtris pertinent, quarto elementaria, deniq; geographica, ſic totum mundum tanquam in ſpeculo proponam, vt ad inueniendas rerum cauſas, ſapientiam & prudentiam aſſequendam, ſint aliqualia rudimenta, & lectorem ad altiores ſpeculationes ducere poſsint.

STEMMA ATLANTIS

Ex Eusebij præparatione Euangelica lib. 1. cap. 7. quod ille annotauit ex Sachoniatone Phœnice historico, à Philone Biblio ad verbum verso. Et partim ex Diodoro Siculo.